

Nábytková tvorba Ústředí lidové umělecké výroby a její podíl na stylu Krásné jizby

Alena Křížová

DOI: 10.62800/NR.2025.3.04

Furniture Design at the Centre for Folk Art Production and Its Contribution to the Krásná Jizba Style

Furniture formed a significant part of the production of the Centre for Folk Art Production (ÚLUV). The design of furniture for contemporary interiors drew only limited inspirations from domestic vernacular furniture. The architect Vladimír Bouček introduced the so-called *režný* [≈ unbleached, raw, natural] style which became a defining feature and was grounded in the fundamental principles of folk production: the use of natural materials, the application of traditional techniques, and the respect for the tectonics of the object. Designers also took inspiration from timeless Scandinavian forms, primarily in seating furniture made of light-coloured wood, willow twigs, and rattan. In urban households in the 1960s through 1980s, ÚLUV furniture was typically represented by single pieces, while the programme aimed at furnishing of holiday cottages and chalets gained greater popularity. The distinctive appearance of the furniture, complemented by textiles and ceramics, played a crucial role in shaping the ÚLUV style, which was presented in the Krásná Jizba [≈ Beautiful Chamber] shops.

Key words: Centre for Folk Art Production (ÚLUV), unbleached style, furniture, wood, willow twigs

Acknowledgement: Text vznikl v rámci řešení projektu *Dokumentace Ústředí lidové umělecké výroby: zdroj poznání a inspirace podpořeného Ministerstvem kultury České republiky* z Programu na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI III) na léta 2023 až 2030 (DH23P03OVV031)

Contact: prof. PhDr. Alena Křížová, Ph.D., Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Arna Nováka 1/1, 602 00 Brno, e-mail: krizova@phil.muni.cz; ORCID: 0000-0003-2980-5622

Jak citovat / How to cite: Křížová, Alena: Nábytková tvorba Ústředí lidové umělecké výroby a její podíl na stylu Krásné jizby. *Národopisná revue* 35 (3): 196–206. <https://doi.org/10.62800/NR.2025.3.04>

V říjnu 2025 uplyne osmdesát let od založení Ústředí lidové a umělecké výroby, což je výročí, které si zaslouží důstojné zhodnocení, zvláště když v České republice nelze zároveň nepřipomenout již tři desetiletí od zrušení této instituce. Prozíravější Slovensko, které si zachovalo kontinuitu v péči o kulturní dědictví udržující tradiční řemesla, převzalo na sebe tíhu a zodpovědnost i za českou stranu a vydává k této příležitosti obsáhlou reprezentativní publikaci o vývoji ÚLUV s detailní faktografií a obrazovým doprovodem. Není pochyb, že kniha se stane nepřekonatelnou encyklopedií ÚLUV, neboť nečerpá jen z archivních materiálů a dobového tisku, ale vznikla v době, kdy bylo možno využít vzpomínky

pamětníků, kteří se podíleli tvůrčím způsobem na činnosti této instituce.¹

Ambicí této studie není komplexní zpracování výrobního programu české části ÚLUV a následné nabídky v prodejnách Krásná jizba, ale zamyšlení nad podílem produkce ÚLUV na formování vkusu v české společnosti, nad rolí mobiliáře v bytovém interiéru a vybavení rekreačních objektů. ÚLUV v České republice je uzavřená kapitola a uplynulých třicet let je dostatečný odstup. Takže nakonec je na místě pokus o zodpovězení otázky, zda výrobky ÚLUV skutečně vytvořily ucelený „sloh“, jak se tím opakovaně zabýval architekt Vladimír Bouček v mnoha článcích, především těch věnovaných hodnocení výstav.

Milníky ve vývoji ÚLUV

Stěžejní událostí v historii této instituce bylo založení Ústředí lidové a umělecké výroby dekretem prezidenta republiky Eduarda Beneše v říjnu 1945 (Hlaváček 2019; Woitschová 2025). Nová organizace evidovala družstva, dílny a jednotlivé výrobce a měla jim pomáhat s propagací a odbytem. Na textu zákona č. 110/1945 se podílel zásadní měrou Theodor Pistorius (1894–1969), který se již v meziválečném období a pak v době protektorátu Čechy a Morava zajímal o tzv. lidovou výrobu (na podporu drobných výrobců zřídil v roce 1940 družstvo Dorka).² Nutno připomenout, že velkou inspirací mu byla zkušenost skandinávských zemí (Pistorius 1946). Ostatně nebyl první, kdo se vědomě orientoval na sever Evropy, bratři Bohumír a Alois Jaroňkové budovali po vzoru stockholmského Skansenu muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, které slaví v tomto roce sté výročí od založení (Drápala – Drápalová – Uhlíková 2025).

Druhým milníkem v celé společnosti byl komunistický převrat v únoru 1948, v jehož důsledku se zcela změnily majetkové poměry. Řemeslníci a živnostníci byli nuceni vstupovat do družstev s veškerým vlastním technickým vybavením a zázemím. Stali se zaměstnanci ÚLUV, přínosem bylo alespoň zajištění sociálních výhod. Zestátňování postihlo řadu organizací, byla zrušena Obchodní a živnostenská komora, k ÚLUV byl přičleněn Svaz československého díla, který zaštiťoval umělecké obory. Ten v rámci svého nakladatelství Družstevní práce provozoval prodejnu Krásná jizba a disponoval Domem uměleckého průmyslu na Národní třídě v Praze.

Třetí milník se datuje lednem 1958. Rozsáhlý, různorodý, těžce uchopitelný moloch si vyžádal další reorganizaci, kterou lze považovat za zásadní pro úspěšné fungování uměleckého řemesla a lidové výroby. Zákonem č. 29/1957 bylo Ústředí lidové a umělecké výroby rozděleno na dvě nezávislé organizace. Jednou bylo Ústředí uměleckých řemesel, které převzalo provozy uměleckého řemesla, v dalších letech se podílelo na obnově kulturních památek, na restaurování uměleckých děl i na vlastní tvorbě. Zpočátku nabízelo své artefakty v Krásné jizbě (např. sklo ze Škrdlovic), ale postupně zřídilo síť vlastních prodejen. Lidová tvorba tak byla soustředěna do Ústředí lidové umělecké výroby, které se mohlo plně zaměřit na své hlavní úkoly: na dokumentaci stávající výroby, na podporu řemeslníků, odborné konzultace a návrhy a na prodej jejich produkce. ÚLUV na území českých zemí získalo jasnou organizační

strukturu: vedení s obchodním oddělením a výrobní středisko bylo v Praze, další středisko zaměřené na textil, oděvní tvorbu, pletiva, perleťářství apod. na jižní Moravě a v jižních Čechách se nacházelo v Brně a středisko orientované především na keramiku, modrotisk, pletiva a nábytek pak mělo své sídlo v Uherském Hradišti (Šenfěldová 1980).

Za další podstatný zlom ve vývoji ÚLUV lze považovat reprezentativní výstavu dvanácti výtvarníků-návrhářů v roce 1969 (Sekora 1970). Bylo to poprvé, kdy zcela veřejně vystoupili z anonymity, kdy se přestalo předstírat, že nabízené výrobky ÚLUV jsou dokladem „lidové“ tvorby venkovských řemeslníků. Nadále již byli uváděni autoři, dnešní terminologií designéři, jejichž návrhy se realizovaly v různých dílnách.

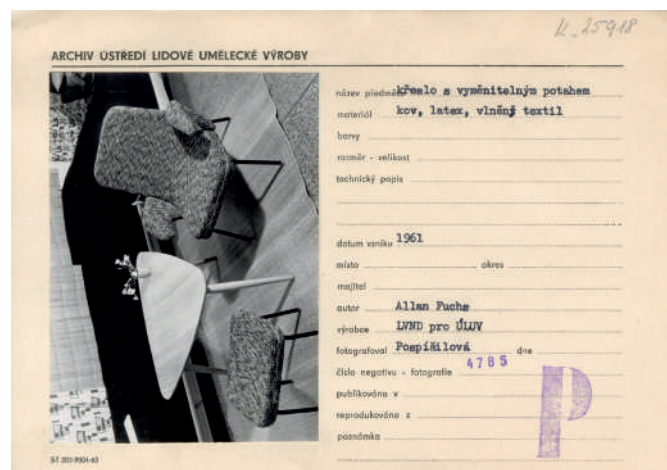
Smutným epilogem bylo ukončení činnosti ÚLUV (ojs 1996; Žižková 1993, 2008), o němž bylo rozhodnuto na konci roku 1992. Pokus o realizaci privatizačního projektu nevyšel, ministerstvo kultury poslalo Dům uměleckého průmyslu a prodejny Krásná jizba do dražby, zbavilo se všech provozů a zaměstnanců. Téměř půlstoletá odborná práce shromážděná ve výzkumných zprávách, kartotékách a fotoarchivech přešla ze středisek v Praze a v Brně do Národního muzea a z Uherského Hradiště do Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Zůstal pocit trpkosti a zmaru.

Vladimír Bouček a tzv. režný sloh

Na usměrnění výrobního programu ÚLUV měl zásadní vliv Vladimír Bouček (1901–1985) (Drápala 2008; Kádnerová 2023). Jako absolvent České vysoké školy technické v Brně získával zkušenosti pod vedením všestranného architekta Bohuslava Fuchse (1895–1972), od roku 1942 působil jako pedagog ve Škole umění ve Zlíně. Stál u počátků ÚLUV, pracoval ve funkci vedoucího střediska v Uherském Hradišti, ale v roce 1953 byl povolán do pražské centrály do oddělení výzkumu, vývoje a výroby. Z této pozice měl možnost usměrňovat a formovat produkci ÚLUV. Pravidelně objížděl střediska, diskutoval s výtvarníky a vyjadřoval se k jejich návrhům. Mimo to se snažil formulovat své vyhraněné názory na postavení tzv. lidové výroby a její úlohu v současné společnosti, které si tříbil přímo při terénních výzkumech. Jeho první teoretické články vypovídají o rozvazích nad lidovými a zlidovělými řemesly (Bouček 1949), nad tradiční výrobou a veřejnou péčí o ni (Bouček 1952), také uvažuje nad výběrem předmětů z tradiční výroby, které je možno

začlenit do současného života (Bouček 1954) a zamýšlí se nad tím, jaký je vztah mezi moderní kulturou a lidovým uměním (Bouček 1948). Nejpodstatnějším Boučkovým přínosem pro směřování ÚLUV bylo formulování principů tzv. **režného slohu**. Jeho podstata spočívala v několika bodech. Základem bylo použití přírodního materiálu, jenž ani nemusel být domácího původu (Bouček doporučoval využití surovin pro pletiva z Číny a Vietnamu – Bouček 1959b). Návrh měl čerpat z tektoniky lidových výrobků, využívat tradiční technologie a tvarově se podřídít funkci. Výrobek měl být oproštěn od přímé vazby na nějaký region, jakákoliv výzdoba měla být uměřená, nejlépe redukována na minimum.

V ÚLUV byla Boučkova koncepce přijata jako základní princip jak ze strany etnografů, tak výtvarníků. Mimo tuto organizaci se setkávala i s nepochopením, a to překvapivě také v odborných kruzích. Časopis *Chatař* uvedl v roce 1985 rozhovor s akademickým malířem Josefem Hejzlarem, samostatným vývojovým pracovníkem Ústředí bytové a oděvní kultury v Praze, jehož hlavním tématem byla „režná kultura“ (Škvařilová 1985: 25–26). Tazatelka M. Škvařilová se zajímala, co si pod tím pojmem představí a zda nebude interiér v tomto duchu příliš fádňí a bezbarvý. Dozvěděla se, že jde o používání přírodních materiálů v jejich surové nebarvené podobě (jako příklad je uvedena juta).

Obr. 1. Dokumentační karta, Alan Fuchs, sedací souprava, 1961. ÚLUV, středisko Praha, Archiv Národního muzea v Praze, fond ULUV_K_25918

Nábytkový program ÚLUV

Ambicí ÚLUV bylo mimo jiné zvyšování úrovně všeobecného vkusu veřejnosti a nastavování estetických měřítek v životním stylu, bydlení, vybavování domácností dekorativními a uměleckými předměty. Zároveň bylo cílem připomenout domácí kulturní zázemí ukryté v užitkových předmětech kultivovaného vzhledu (Jančář 1990).

Dřevo bylo vždy důležitou surovinou nezbytnou pro výrobu nářadí, pomůcek pro mnohá řemesla i předmětů do domácnosti (Jančář 1988). Vladimír Bouček se ve svém článku v časopisu *Věci a lidé* z roku 1954 zabýval otázkou, co lze z lidové výroby využít v životě soudobé společnosti (Bouček 1954). Nábytek tvořil vždy kostru interiéru a určoval jeho charakter. Venkovské interiéry byly pochopitelně vybaveny funkčním nábytkem, ovšem velmi omezené typologie (Severin 1985), která by neskýtala dostatečné podněty pro tehdejší žádaný mobiliář. A právě Boučkův princip režného slohu se stal pro výrobu nábytku v ÚLUV hlavním východiskem: přírodní materiál, tektonika předmětu a technologie. Kromě dřeva se dalšími vhodnými materiály staly rotang a proutí. Někteří návrháři pracovali i v pražském a brněnském středisku, ale nábytkářským centrem se stala dílna v Uherském Hradišti, jejíž vedení převzal po Boučkovi Miroslav Šotola.

V Praze působil krátce na přelomu 50. a 60. let architekt Alan Fuchs (1934–2013), který se zaměřil na skladebný policový nábytek a celou sérii sedacího nábytku s využitím rotangu. Lehká kovová konstrukce vytvořila kostru pro řídký a vzdušný rotangový výplet, který byl dílem Miroslava Kučery (Bouček 1961: obr. 20, 22, 24, 26). Tato kolekce byla připravena pro rok 1960, ve svém tvarosloví evokujícím vajíčko nebo mušli nezapře dozvuky bruselského stylu (Nové typy sedacího nábytku 1959). Na výstavě *Lidová umělecká výroba 1963* se prezentoval sedací nábytek Jaroslava Hály (Bouček 1964). V podobném duchu vytvořil své návrhy Leoš Nikl, který se inspiroval u italských designérů (Přehled současné výroby 1956).

Pro brněnské středisko vypracoval na přelomu 40. a 50. let návrhy na sedací nábytek, především židle, všestranný umělec, architekt, scénograf a pedagog Josef Adolf Šálek (1911–1990), jenž navazoval na brněnskou meziválečnou tradici (Škola uměleckých řemesel 1999: 36; Janošíková 2015: 20; Gerichová 2017). V letech 1951–1955 vedl dílnu dřeva, přírodních materiálů a skla Jaroslav Šmídek (1923–2005), který spolupracoval s Jindřichem Halabalou. Jeho doménou byla čalouněná křesla, u nichž mohl uplatnit znalosti z rodinného zázemí

jako syn čalouníka (Kouřilová 2021). Široký záběr prokázal Stanislav Kučera (1929–2003) působící v brněnském středisku v letech 1948–1989, kdy přispěl svými návrhy nejen k rozšíření sortimentu nábytku a bytových doplňků, ale podstatným způsobem zasáhl do výroby předmětů z pletiv, perleti, hraček a modrotisku (Minaříková 1989: 2–7). Jarmila Jeřábková (nar. 1945), jež se sice od roku 1964 zaměřovala především na dětské hračky, šperky a výrobky z kůže, je autorkou také několika kusů doplňkového nábytku, např. sedačky z rotangu. Podílela se na architektonickém řešení výstavy *Výtvarné invence* v roce 1987 (Redakce 1988).

U počátků dřevozpracujících dílen v Uherském Hradišti stál na konci 40. let Jan Kalous (1920–2002), který se ve své tvorbě zaměřoval především na doplňkový sortiment sedaček a stolků v nadčasovém pojetí, které se objevovaly v interiérech ještě v dalších desetiletích (Bouček 1957: obr. 778–781; Vydra 1952: obr. 372, 373, 375, 378, 379;

Bouček 1961: obr. 21). Početnou kolekci nábytku představil v roce 1951 ve výstavní síni Melantrichu, na čalounění s ním spolupracoval Alfréd Hynek (Hetteš 1951).

Později se autorem většiny návrhů na interiérové vybavení stal Jaroslav Procházka (1928–2014), jehož rukopis do velké míry určil interiérový styl ÚLUV (Zástěra 1961; HŠ 1988). V uherskohradištských dílnách působil od druhé poloviny 50. let a zaměřil se na úložný, sedací a drobný nábytek (J. R. 1970: obr. 1–13). Zásadní a velice úspěšnou inovací byla kombinace dřevěné kostry nábytku s výplněmi z proutěného výpletu. Spojení obou přírodních materiálů bylo možné využít téměř u všech nábytkových typů: skříňky s vyplétanými dvířky, truhly, předsíňové stěny, sedací nábytek i postele. Tento prvek vnášel do nábytkových kusů jistě ozvláštnění a zdobnost, ale stále v rámci rezného slohu. Typ nábytku s výpletem se setkal s velkým zájmem zákazníků, na jeho výrobě se podílely dřevařské dílny i košíkářská dílna v Morkovicích.

Obr. 2. Josef Adolf Šálek, křeslo, počátek 50. let. ÚLUV, středisko Brno, Národní muzeum v přírodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., podsbírka ÚLUV, ev. č. U 43880

Obr. 3. Jan Kalous, křeslo, 1957. ÚLUV, středisko Uherské Hradiště, Národní muzeum v přírodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., podsbírka ÚLUV, ev. č. U 37797

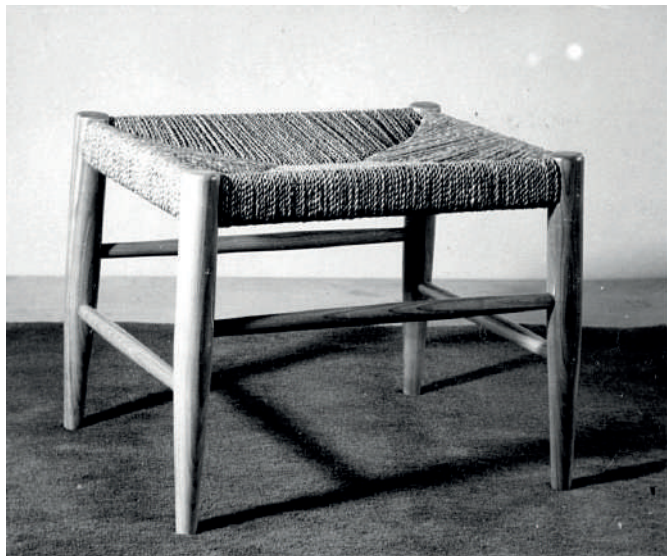
Za návrh na piknikový koš s výbavou jej speciálně ocenila umělecká komise v dubnu 1978³. Jaroslav Procházka pracoval v ÚLUV více než třicet let, kromě navrhování nábytku se zabýval také speciálními technologiemi – vyléváním dřeva cínem a vybíjením dřeva mosazí. Vytvořil celou řadu zcela nadčasových podnosů, misek, svícňů a kořenek minimalistických ušlechtilých tvarů, které doplňovaly vybavení interiérů. Navrhoval také svítidla, hračky, keramické soupravy a desény pro modrotisk. Podílel se na architektonickém řešení výstav ÚLUV a instalaci exponátů (Bouček 1963, 1975; Sekora 1970).

Zvenčí mohla vypadat atmosféra v ÚLUV téměř idylicky, ale podobně jako jiné organizace, byla i tato instituce začátkem 70. let ovlivněna tzv. normalizací. Tato situace se odrazila ve stagnaci kreativního rozvoje předchozích let. Poprvé se objevují kritické hlasy poukazující na stav, který nebylo možné přehlédnout na výstavách a v nabídce Krásné jizby, kde v polovině 80. let došlo k poklesu odbytu (Langer 1989). Nelze také pominout skutečnost, že jádro návrhářů se neobměňovalo a postupně se vyčerpala jejich invence. ÚLUV proto spolupracoval s externisty, k nimž patřili například architekti Jaroslav Kadlec či František Majdloch.

Koncem 80. let se objevily snahy o zásadní inovace ve výrobě nábytku. Vedení ÚLUV se ve spolupráci

s Vysokou školou uměleckoprůmyslovou v Praze pokusilo přitáhnout nadějné adepty. Ve výběru uspěl absolvent Boris Micka (nar. 1962), jenž vytvořil modely bytového zařízení, prototyp rozkládacího stolu a sedačky. Návaznost na lidovou tvorbu spočívala v použití hmotných přířezů a ve viditelném přiznání stolařských spojů, které samy o sobě tvořily jediný dekorativní prvek (-vh-1988). Návrhy byly schváleny v roce 1987, kdy měla být zahájena výroba v nové dílně v Uherském Hradišti – Jarošově.

Změna politického režimu v roce 1989 a nástup nového vedení ÚLUV znamenaly nový impulz pro nábytkovou tvorbu. Provoz dřevozpracující dílny v Jarošově měl být zahájen před polovinou roku 1991 a to byla příležitost pro zavedení nového sortimentu. Byl vybrán variabilní systém slovenské architektky Júlie Kunovské (nar. 1949), která jej představila již deset let před tím jako Boxprogram. Tehdy se nezačal vyrábět, nicméně autorka měla mezitím možnost jeho funkčnost prověřit v reálném životě. Kombinace policových a skříňkových modulů z běleného nebo mořeného dřeva s lůžkem zaujala na Mezinárodním trienále nábytku v Poznani v roce 1980 a byla ohodnocena několika cenami (ojs 1991; Rozhovor 1985). Na doplnění svého nábytku vyvzořovala Kunovská také jasně barevné textilie se systémem proužků, k jejichž rytmizaci ji inspirovaly tkaniny tradiční venkovské produkce. Ale to už se nad ÚLUV začaly stahovat mraky.

Obr. 4. Jaroslav Procházka, sedačka s výpletem, 70. léta. ÚLUV, středisko Uherské Hradiště, Národní muzeum v přírodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., podsbírka ÚLUV, ev. č. U 12739

Obr. 5. Jaroslav Procházka, konferenční stůl, konec 60. let. ÚLUV, středisko Uherské Hradiště, Národní muzeum v přírodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., podsbírka ÚLUV, ev. č. U 12668

Zahraniční inspirace a domácí realita

V nábytkové tvorbě ÚLUV je čitelná inspirace skandinávským prostředím. Na jeho podnětnost poukazoval Josef Vydra (1884–1959) již ve 20. letech ve specializovaném čísle časopisu *Drobné umění – Výtvarné snahy*, věnovaném uměleckému průmyslu ve Švédsku (Vydra 1924: 11–17). Na tento příklad navázala i poválečná doba, když byl v prvním ročníku časopisu *Věci a lidé* otištěn článek „Jak se bydlí ve Švédsku“ (Katschner 1947–1948) s obdivným komentářem ke komfortní výbavě s technickými vymoženostmi (včetně telefonu!) při zachování jednoduchosti a střídmosti. Na druhé straně byla připomenuta tradice přítomnosti malého ručního stavu téměř v každé domácnosti, na němž paní domu tkala bytové textilie (kdo by neznal *Děti z Bullerbynu* od Astrid Lindgrenové). V únoru 1948 se však změnila politická situace a zatáhla se železná opona. Ale ani ta nebyla zcela neprodyšná. Byly sice znemožněny nebo minimalizovány osobní kontakty (např. výtvarníci instalující výstavy v zahraničí se museli vrátit domů ještě před jejich zahájením), ale do tisku přece jen pronikaly zprávy a fotografie informující o dění „na Západě“. Nejlépe o tom vypovídají časopisecké články.

Rokem 1955 bylo ukončeno vydávání periodika *Věci a lidé* (s podtitulem *Časopis pro hmotnou kulturu*, později *Časopis lidové a umělecké výroby*), ale již od roku 1948 vycházel *Tvar – Časopis pro průmyslové výtvarnictví a lidovou tvorbu*. Po vzniku Ústředí uměleckých řemesel v roce 1957 byl nadále vydáván Svazem československých výtvarníků jako *Časopis pro užité umění a průmyslové výtvarnictví*. Tematicky jej nahradilo periodikum *Umění a řemesla*, jehož první číslo spatřilo světlo světa v roce 1956, od roku 1970 vycházelo jako čtvrtletník až do roku 2000. Velmi cenným informačním zdrojem pro životní styl byl od roku 1960 časopis *Domov* (vydáváný Státním technickým nakladatelstvím) se zaměřením na kulturu bydlení, architekturu, umění, design a styl. V prvních třiceti ročnících v letech 1960–1990 v něm bylo otištěno téměř čtyřicet článků věnovaných bydlení ve skandinávských zemích, všechny s bohatým obrazovým doprovodem. Od roku 1979 se stala velmi populární také atraktivně koncipovaná revue *Bydlení*, např. ročník 1989 informoval o rodinném bydlení v severských zemích.

Přínosným pramenem pro poznání nábytkového designu se stal interní tisk Ústavu bytové a oděvní kultury (ÚBOK) *Bytová kultura. Zpravodaj k otázkám bytové kultury*, který – rozmnožovaný pouze cyklostylem – vycházel

od roku 1958 a přinášel krátké referáty článků ze zahraničního tisku. Obsah tohoto zpravodaje téměř kopíruje vývoj politické situace v Československu. Např. v roce 1967 vyšlo deset příspěvků o Skandinávii a další o dění v USA, Německu, Velké Británii a Francii, v roce 1970 již jenom jeden článek o skandinávském veletrhu nábytku (a několik dalších zpráv z Evropy). Politicky žádoucí texty ze Sovětského svazu byly zařazovány jako teoretické v rubrice „Všeobecné“, zatímco konkrétní příklady a hlavně obrazový materiál pocházely z tzv. západních zemí.

Konkrétní inspirací pro výrobu nábytku v Československu byl především sedací nábytek, a to židle, křesílka, houpací křesla, stoličky a stolky zhotovené z kovové kostry vypletené rotangem. Tvar sedacího nábytku čerpal po celá 60. léta z tzv. bruselského stylu s charakteristickými organickými tvary (Havránek 2008). ÚLUV se na Expo '58 v Bruselu prezentovalo jen drobnými předměty

Obr. 6. Stanislav Kučera, křeslo s rotangem, 1962. ÚLUV, středisko Brno, Národní muzeum v přírodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., podsbírka ÚLUV, ev. č. U 8691

z proutí, textilu a keramiky, ale nábytkové kusy obdobného tvarování byly zařazeny do jeho výroby hned v následujícím roce. V této souvislosti je ovšem třeba zmínit, že totožný typ nábytku dodával na trh v téže době Dřevotvar Znojmo, založený již v roce 1946 jako Lidové truhlářské družstvo, od 1951 Dřevotvar.

Československá nábytkářská výroba se také mohla opřít o domácí meziválečnou tradici Spojených uměleckoprůmyslových závodů (později UP závody) Jana Vaňka (1891–1962), který byl v roce 1954 krátce ředitelem ÚLUV. UP závody se zaměřovaly na progresivní směr masové výroby sektorového nábytku, designérem sedacího nábytku byl Jindřich Halabala (1903–1978) (Chatrný – Koudelková – Šimková 2003; Koudelková 2018) ovlivněný pokrokovými trendy Bauhausu. Interiéry zařízené v prvorepublikovém duchu prezentoval jako vzorové Jan E. Koula (1896–1975) ve svých opakovaně vydávaných publikacích až do 70. let. V doprovodných ukázkách nechyběly ani výrobky ÚLUV, zvláště sedací nábytek od Jana Kalouse a Jaroslava Procházky.⁴

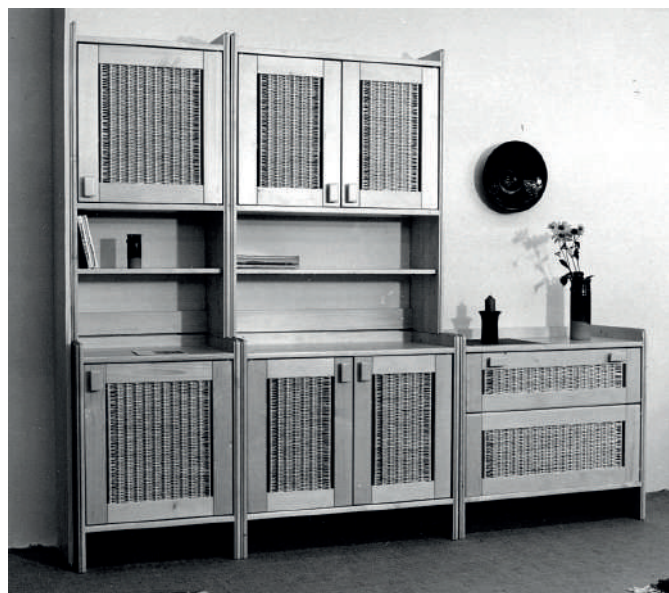
I když UP závody pokračovaly ve výrobě i po znárodnění a jejich řada U a pozdější Univerzal se uplatnily v mnoha interiérech, převážnou část nabídky pro trh zajiš-

ťovala výrobní družstva. Jejich produkce měla kolísavou estetickou úroveň, značně poplatnou módním vlnám, ale hlavním problémem byl nedostatečný objem výroby. Významnou roli sehrávaly veletrhy spotřebního zboží v Brně, Liberci, Ostravě, které byly příležitostí vybraný nábytek objednat a očekávat jeho dodání za několik měsíců.

V 60.–80. letech byla poptávka po bydlení uspokojována především masovou panelovou výstavbou velkých sídlišť. Struktura bytu byla determinována modulem panelů a důsledkem byly nevelké pokoje a minimalizované kuchyně. Zvláště noví obyvatelé přicházející do měst z venkova byli zvyklí na tradiční zavedené uspořádání, kdy centrem rodinného života byla kuchyň s velkým stolem, u něhož se odehrávala většina společenského dění. Druhým, již soukromým prostorem byla ložnice s úložným nábytkem. Pro mnohé byl tzv. obývací pokoj novinkou, s jehož zařizováním neměli dosud žádnou zkušenost. A proto podlehli uniformnímu principu nábytkové stěny s pevně daným střídáním uzavřených skříněk a polic, které sloužily převážně pro reprezentaci (sklo, porcelán, upomínky, dekorace), a s centrálním umístěním televizoru. Většinu volné plochy pokoje zaujímala mohutná celočalouněná sedací souprava se společenským stolem, pro který se zavedl název konferenční. Vzhledem k tomu, že v úsporně řešených kuchyních nezbývalo místo na stůl pro celou rodinu, stala se „sedačka“ často místem stolování.⁵

V roce 1981 vydal ÚBOK výsledky výzkumu bydlení z předchozích let, které potvrdily preference spotřebitelů (Štěpová – Komárková 1981). Respondenti považovali za nejreprezentativnější část bytu obývací pokoj s nábytkovou stěnou a také sedací soupravu, kterou však zároveň kritizovali pro její objemnost, neboť omezovala průchod prostorem a bránila přirozené komunikaci v bytě. I když od 50. let vycházely publikace osvětového zaměření o zařizování bytu (Chaloupka 1964; Bárta 1987; Koula 1976), jejich dopad byl minimální. Z produkce ÚLUV se na doprovodných fotografiích daly vysledovat nanejvýš nábytkové solitéry, drobný mobiliář a textil.

Omezené uplatnění nábytku ÚLUV však bylo také důsledkem početně nevelkých kolekcí, kdy jeden typ se vyráběl v sérii šedesáti kusů, obvykle dvě stě až čtyřista kusů, úložné skříňky tisíc kusů.⁶ Pouze v jednotlivých případech mimořádného zájmu (např. u židlí a křesel) se produkce navyšovala až na tři tisíce kusů. Překážkou masovějšího rozšíření byla také vyšší prodejní cena. V článku o výstavě ÚLUV v roce 1987 (Vondrušková

Obr. 7. Jaroslav Procházka, skříňková sestava s výpletem, 60.–70. léta. ÚLUV, středisko Uherské Hradiště, Národní muzeum v přírodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., podsbírka ÚLUV, ev. č. U 12807

1988: 45–46) autorka tuto skutečnost vysvětluje náročností získání přírodních surovin, individuální výrobou s použitím tradičních technologií.⁷

Chaty a chalupy – druhé bydlení

Obliba trávení volného času mimo město sahá až do 19. století, kdy příslušníci středních vrstev odjížděli na „letní byt“ na venkov, mládež se pak zhlédla v dobrodružnějším trampingu. Po druhé světové válce se chalupaření a chataření o víkendech a dovolených věnovaly celé rodiny a toto trávení volného času se stalo nedílnou součástí jejich životního stylu (Librová 1975; Schindler-Wisten 2017; Váňa 2024). U obyvatel panelových sídlišť narůstal zájem o rekreační objekty, z nichž se postupně stalo skutečné druhé bydlení, umožňující a vyžadující vytvoření nového, specifického životního prostoru. Byla to kompenzace neuspokojivého stísněného bydlení ve městě, příležitost k realizaci kutilských zálib i zahradničení. Vývoj zařizování chat a chalup věrně dokumentuje časopis *Chatař. Časopis pro chataře a majitele rekreačních chalup*, který začal vycházet v roce 1969. Kromě rad týkajících se technických řešení přinášel také náměty na vnitřní vybavení a reportáže z návštěv u známých osobností či jen nadšených chalupářů.

V interiérech rekreačních objektů se odráží různý přístup majitelů: od využití starého nábytku přes „stylové“ sestavy s vyřezávanými podnožemi stolů a opěradel židlí v „lidovém duchu“ až po individuální vlastní výrobu, ke které nabádala i populární literatura (Mašek 1978; Simonides 1972). Všem společné bylo využití textilií, především kanafasových závěsů a prostírání stolu, a také kožešin na sezení. V průběhu 70. a 80. let upozorňoval časopis *Chatař* pravidelně na produkci různých výrobních družstev a také Ústředí lidové umělecké výroby. V opakujičích se rubrikách „Zařizujeme se“, „Co se vyrábí. Co se prodává“, „Výrobky pro krásu a užitek“ nebo v samostatných článkách (Výrobky z přírodního pletiva, Svítíme na chatě, Význam a potřeba tradiční výroby, Odívání a lidová tradice, Lidová keramika, Sedací nábytek, Prostírání na chatě, Tradice v novém, Modrotisk na chatě, Nábytek do chaty, Kanafas včera a dnes) byla obsažena podstatná prezentace výrobků ÚLUV včetně krátkých textů, uvedení jmen návrhářů a názorných fotografií.

Tato systematická propagace se nemohla obejít bez patřičné odezvy, takže na rozdíl od bytových interiérů se v chatách a chalupách objevují výjimečně celé nábytkové sestavy, např. jídelní stůl s lavicemi (vyráběný v ÚLUV

přímo jako chatový⁸), ale častěji solitéry sedacího nábytku nebo doplňkový nábytek (stolek, stojan na časopisy apod.). Velmi rozšířená byla osvětlovadla, prostírání, košíčky, okřínky z loubků nebo proutí, dřevěné misky, kořenky a svícny, bytové textilie (závěsy, ubrusy, prostírání, polštáře), keramika a různé dekorace. Jak ukazuje tato sonda z dobového tisku, byla nabídka v obchodech Krásné jizby vnímána jako doklad lidové tvorby vhodné spíše pro vybavení venkovských rekreačních objektů.

Krásná jizba – výkladní skříň ÚLUV

Prodejna Krásná jizba založená v roce 1927 nakladatelstvím Družstevní práce (Vlčková – Hekrdlová 2018) si uchovávala kontinuitu i ve druhé polovině 20. století. Avšak určitým paradoxem byla nabídka. Pokrokoví funkcionalisticky orientovaní umělci v meziválečném období propagovali sériovou výrobu (např. kovového trubkového nábytku), díky níž se měly kvalitní a vkusné užitékové předměty stát dostupnými pro široké vrstvy. Poválečná Krásná jizba reprezentující produkci ÚLUV naopak stavěla na rukodělné práci čerpající z domácí tradice. Společným jmenovatelem byl důraz na kvalitu a vysokou estetickou úroveň.

Prostory prodejen Krásná jizba, v čele s reprezentativními místnostmi na Národní třídě, bývaly z dnešního pohledu jakýsi showroom, kde se prezentovalo zařízení interiéru v jednotném celku: od nábytku, doplňkových solitérů (předsíňová věšáková stěna) přes lustry a lampy, textilie až po nainstalovaný stůl s prostírkami, keramikou nápojovou soupravou, ošatkami z proutí, dřevěnými miskami a kořenkami. Stejnou roli sehrávaly pečlivě instalované výstavy ÚLUV. Tato názorná nápověda se stala inspirací pro případné zájemce. Pozitivem byla maximální variabilita. Ani přiznaná osobitost výtvarného názoru jednotlivých tvůrců nebránila nejruznějším vzájemným kombinacím předmětů. Samozřejmě důsledně zařízení obytného prostoru pouze výrobky ÚLUV by vytvořilo sterilitu prostředí a určitou formu stylové manýry. Mohly však mít funkci ozvláštňujícího solitéru. To už však záleželo na výtvarném citu majitele bytu, chaty, chalupy. Redaktor časopisu *Umění a řemesla* Ondřej J. Sekora výstižně glosoval tehdejší situaci: „Srovnejme jen nábytkovou a textilní produkci ÚLUV se světovými trendy 50. let a nalezneme naprostou shodu. A neříkám to jen proto, že pro naši generaci, která zakládala domácnosti na přelomu 50. a 60. let, byla značka Krásné jizby zárukou dobrého vkusu a jedinou záchranou.“ (ojs 1996)

Kruh se uzavírá. Z tohoto pohledu jistě není náhoda, že švédský nábytkový řetězec IKEA získal u nás bezkonkurenční převahu. Promyšlená marketingová strategie firmy IKEA, kvalitní design, variabilita a dostupné ceny přispěly k vytvoření nové uniformity. Nábytek původně určený pro studenty a startovací byty mladých se stal vzorem, normou a laťkou pro demonstraci vkusu moderního člověka, který jde s dobou. Jedním z důvodů obliby řetězce IKEA je prezentace kompletně vybavených interiérů včetně doplňků (podobně, jak to bývalo na výstavách ÚLUV a částečně v prodejnách Krásné jizby), které jsou názornou náповědou pro nejisté a bezradné zákazníky.

Na závěr pár slov o slohu ÚLUV

Koncept Vladimíra Boučka, který sám pojmenoval jako režný sloh, byl pro tvorbu ÚLUV naprosto klíčový. S odstupem času se jeví jako logicky vyplývající z návaznosti na lidovou výrobu. Ovšem nebýt pevně stanovených zásad, mohl sortiment ÚLUV sestávat z množiny

různorodých líbivých (někdy až kýčovitých) upomínkových předmětů, jak k tomu došlo v jiných zemích, příkladem může být polská Cepelia. Boučkově pojetí úlohy lidové výroby v životním stylu druhé poloviny 20. století bylo nadčasové a pokrokové. Rozhodně nezavrhoval průmyslovou výrobu a předměty lidové výroby považoval spíše za doplňkové (Bouček 1961, 1963). Na výstavách ÚLUV sám kritizoval zahlcení prostoru množstvím exponátů, kdy byl naaranžovaný stůl pokryt prostírkami, keramikou, dřevěnými a proutěnými miskami a košíky. Byl zastáncem střídmosti a minimalismu v duchu svého funkcionalistického školení.

V počátcích ÚLUV nebylo zcela jasné, jakou cestou se jeho produkce bude ubírat. Zda to bude kopírování předmětů lidové výroby, nebo jen zcela volná inspirace ve venkovském prostředí. Bouček již na konci 40. let nastínil střední cestu, jež vedla k vytvoření svébytného slohu (Vydra 1949). S tímto programem se ztotožnily i další osobnosti – Josef Vydra, Josef Raban, Karel

Obr. 8. Reklama na prodejny Krásná jizba v časopise Tvar (9, 1957, č. 1, zadní strana obálky)

Hetteš, Ema Marková. Bylo ale nutné získat okruh stejně naladěných výtvarníků. Jejich pozice nebyla snadná. Museli proniknout do podstaty tradiční výroby v jednotlivých specializacích, potlačit vlastní uměleckou kreativitu a podřídit svou invenci výslednému záměru. Ve své práci neměli bezbřehou tvůrčí volnost, kromě ukáznění vlastního rozletu museli také úzce komunikovat s řemeslníky, kteří jejich návrhy realizovali.

Pokud považujeme „sloh“ za soubor vyjadřovacích prostředků nesoucích shodné rysy, pak se Ústředí lidové umělecké výroby nepochybně podařilo tomuto pojmu dostát. Zásahu má nejen teoretický vklad V. Boučka a také dlouholetý dohled nad výrobou, ale celý kolektiv etnografů, výtvarníků všech oborů a řemeslníků, kteří

zasvětili často své celoživotní dílo společnému cíli. Nemalou roli pro zachování jednotného vizuálního charakteru produkce ÚLUV sehrály též umělecké schvalovací komise. Pro veřejnost se stala Krásná jizba synonymem vysoké estetické kvality, ale zároveň jisté výlučnosti. Mnozí obdivovatelé zakoupili v prodejně nějaký dárek nebo solitér do domácnosti, ale odvahu a ochotu k zařazení bytu z produkce ÚLUV našel jen určitý okruh poučených zákazníků. Nicméně nadčasovost výrobků ÚLUV potvrzuje výskyt proutěných křesel, vyplétaných stoliček, stolních lamp a dalších kusů mobiliáře ještě v současných interiérech. A sběratelský zájem stoupá podobně jako u výrobků z meziválečné Krásné jizby Družstevní práce.

POZNÁMKY:

1. Publikaci zpracoval kolektiv českých a slovenských badatelů, historiků umění, etnologů, publicistů pod redakčním vedením Zuzany Dedíř Šidlikové.
2. Vladimír Scheufler kategorizoval lidovou výrobu na domácí, domácíkou a řemeslnou. ÚLUV navazoval na všechny způsoby výroby, šlo spíše o výsledné produkty. Proto v textu používáme sjednocující pojem „lidová výroba“.
3. SOA Praha, fond ÚLUV, karton 134.
4. Koula, Jan Emil – Koželka, Karel. 1962. *Dnešní byt*. Praha: SNTL, na obr. 146 židle s vyplétaným sedákem od Jana Kalouse; Koula, Jan Emil. 1976. *Moderní bytový interiér*. Praha: Merkur, na obr. 36 křeslo Jaroslava Procházky, na obr. 39 houpací křeslo z ÚLUV Praha.
5. Hubatová-Vacková, Lada: Interiér panelového bytu: lidový sloh 70. let, jeho zma a plevy. In: Hubatová-Vacková, Lada – Říha, Cyril (eds.). 2007. *Husákov 3+1. Bytová kultura 70. let*. Praha: Vysoká škola uměleckooprůmyslová. V obrazové příloze obr. 27 předsíňová stěna a truhla od Jaroslava Procházky, převzato z časopisu Domov 1970, č. 2, s. 5.
6. SOA Praha, fond ÚLUV, kartony 19 a 31.

PRAMENY:

Státní oblastní archiv (SOA) Praha, fond ÚLUV, kartony 16, 19, 31, 134.

LITERATURA:

- Bárta, Jiří a kolektiv. 1987. *Obývací pokoj. Knižnice Domova*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury.
- Bohmannová, Andrea. 1984. *Rekreační bydlení*. Praha: Merkur.
- Bouček, Vladimír. 1948. Moderní kultura – lidové umění. *Tvar* 1 (5–6): 116–124.
- Bouček, Vladimír. 1949. O řemeslech lidových a zlidovělých. *Český lid* 4: 185–186.
- Bouček, Vladimír. 1952. O tradiční lidové výrobě a veřejné péči o ni. *Věci a lidé* 3 (7–8): 289–319.
- Bouček Vladimír. 1954. Co a jak můžeme z tradiční rukodělné výroby začlenit do současného života. *Věci a lidé* 5 (1–2): 83–85.

7. Ceníky se soupisy výrobků vypovídají o vývoji prodejních cen. V roce 1966 stál rotangový taburet (Jeřábková) 240 Kčs, houpací křeslo (Hála) 790 Kčs, rotangový věšák (Kadeřábek) 130 Kčs. V roce 1970 stálo rotangové křeslo (Kadeřábek) 550 Kčs, závěsná skříňka (Procházka) 550 Kčs, konferenční stůlek (Kalous) 420 Kčs. V roce 1980 stál konferenční stůlek (Procházka) 650 Kčs, čalouněné křeslo (Procházka) 1925 Kčs, lehátko (Procházka) 2550 Kčs, dvoukřeslo (Kadlec) 3060 Kčs (SOA Praha, fond ÚLUV, kartony 19 a 31). Oficiálně uváděný průměrný plat v Československu byl v roce 1970 1915 Kčs, v roce 1980 2656 Kčs.
8. Jaroslav Procházka navrhoval rohové lavicové jídelní soupravy z masivu (viz J. R. 1970: obr. 8 a 9). V publikaci A. Bohmannové (1984) o rekreačním bydlení je v obrazové příloze příklad vybavení individuálně postavené chaty v chatové kolonii s jídelním kompletem z masivu (tzv. chatová souprava), návrh Jaroslav Procházka, ostatní vybavení je zhotoveno svépomocně, interiér doplňuje vietnamská rohož, kanafasový závěs a ubrus. V Konceptu vývoje ÚLUV v letech 1970–1986 je v plánu uvedeno „zvýšení tvorby chatových elementů“ (SOA Praha, fond ÚLUV, karton 19).

- Bouček, Vladimír. 1957. Výzkum a vývoj ÚLUV. *Tvar* 9 (10): 304–315.
- Bouček, Vladimír. 1959a. Ke koncepci „režného slohu“. *Umění a řemesla* (5): III.
- Bouček, Vladimír. 1959b. Výrobky režného charakteru z Vietnamu. *Umění a řemesla* (1): 38–39.
- Bouček, Vladimír. 1961. K problematice doplňkového nábytku. *Umění a řemesla* (1): 10–16.
- Bouček, Vladimír. 1963. Individualizace moderního bytu. *Umění a řemesla* (1): 5–10.
- Bouček, Vladimír. 1964. Lidová umělecká výroba 1963. *Umění a řemesla* (1): 5–12.

- Bouček, Vladimír. 1967. Význam lidové umělecké výroby v naší společnosti. *Umění a řemesla* (5): 168–174.
- Bouček, Vladimír. 1975. Invaze barevnosti a hledání hranic. *Umění a řemesla* (4): 16–24.
- Drápala, Daniel. 2008. Lidová kultura v kontextu odborných aktivit Vladimíra Boučka. *Národopisná revue* 18 (3): 147–158 (příspěvek obsahuje soupis publikovaných prací Vladimíra Boučka).
- Drápala, Daniel – Drápalová, Lenka – Uhlíková, Lucie. 2025. *Valašsko sobě a národu. 100. výročí národopisné slavnosti Valašský rok 1925. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě.*
- Gerichová, Michaela. 2017. Josef A. Šálek – architekt, scénograf, výtvarník a pedagog. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita.
- Havránek, Vít et al. 2008. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let.* Praha: Arbor vitae.
- Hetteš, Karel. 1951. *Nové bytové prostředí. Práce vzorových dílen ÚLUV v Uherském Hradišti.* Praha: Melantrich.
- Hlaváček, Jiří. 2019. K institucionálnímu vývoji lidové umělecké výroby v Československu po roce 1945. *Kulturní studia* 2019 (1): 3–20. <http://dx.doi.org/10.7160/KS.2019.120101>
- HŠ. 1988. Šedesátiny Jaroslava Procházky (* 16. 11. 1928). *Umění a řemesla* (3): 1–2.
- Hubatová-Vacková, Lada – Říha, Cyril (eds.). 2007. *Husákovo 3+1. Bytová kultura 70. let.* Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová.
- Chaloupka, Otakar. 1964. Lidé a bydlení. *Umění a řemesla* (1): 13–19.
- Chatrný, Jindřich – Koudelková, Dagmar – Šimková, Anežka. 2003. *Jindřich Halabala a Spojené uměleckoprůmyslové závody v Brně.* Brno: ERA.
- Jančář, Josef. 1988. *Lidová rukodělná výroba na Moravě.* Strážnice: Ústav lidové kultury.
- Jančář, Josef. 1990. Seminář ÚLUV o životním prostředí. *Umění a řemesla* (1): 68–69.
- J. R. 1970. Výtvarníci ÚLUV vystavují. *Domov* 11 (2): 2–15.
- Janošíková, Petra. 2015. *František Vrána a jeho životní tvorba.* Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita (na s. 20 fotografie židli podle návrhu J. A. Šálka pro ÚLUV, archiv F. Vrány).
- Kádnerová, Michaela. 2023. Odkud, kudy a kam. Transformace výtvarného folklorismu. Východiska a propojení řemesel a designu. In: *Bulletin Moravské galerie v Brně*, č. 87: 7–28.
- Katschner, Milan. 1947–1948. Jak se bydlí ve Švédsku. *Věci a lidé* (1): 109.
- Koula, Jan Emil. 1976. *Moderní bytový interiér.* Praha: Merkur.
- Koula, Jan Emil – Koželka, Karel. 1962. *Dnešní byt.* Praha: Státní nakladatelství technické literatury.
- Koudelková, Dagmar. 2018. *Jindřich Halabala a Spojené uměleckoprůmyslové závody v Brně.* Praha: Grada.
- Kouřilová, Karolína. 2021. *Nábytková a interiérová tvorba Jaroslava Šmídka.* Magisterská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita.
- Langer, Karel. 1989. Slovo k přestavbě a řemeslům. *Umění a řemesla* (2): 11.
- Librová, Hana. 1975. Dva typy druhého bydlení v ČSR. In: *Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity*, G 19: 53–64.
- Mašek, Ladislav. 1978. *Chatový nábytek.* Praha: Státní nakladatelství technické literatury.
- Minaříková, Běla. 1989. *Stanislav Kučera.* Katalog výstavy. Praha: ÚLUV.
- Minaříková, Běla – Baťková, Růžena. 1998. Instituce zanikla, voda se zavřela, život jde dál? *Umění a řemesla* (3): 64.
- Nové typy sedacího nábytku v Krásných jizbách pro rok 1960. 1959. *Umění a řemesla* (5): 215–216.
- ojs. 1991. Nový nábytkový program v Krásných jizbách. *Umění a řemesla* (1–2): 105.
- ojs. 1996. In memoriam ÚLUV. *Umění a řemesla* (4): 74–75.
- Pistorius, Theodor. 1946. *Lidová a umělecká výroba.* Praha: Čin.
- Přehled současné výroby sedacího nábytku – zahraniční. 1956. *Tvar* 8 (7): 194–203.
- Redakce. 1985. Příklad nábytku. *Umění a řemesla* (2): 50–56.
- Redakce. 1988. Výtvarné invence. (Jubilejní výstava ÚLUV). *Umění a řemesla* (2): 11–16.
- Rozhovor nad hromádkou fotografií prací Jülie Kunovské. Rozmlouval O. J. Sekora. 1985. *Umění a řemesla* (4): 16–23.
- Sekora, Ondřej J. 1970. Dvanáct výtvarníků dnešnímu životu. *Umění a řemesla* (1): 9–15.
- Severin, Karel. 1985. Lidový nábytek jako inspirace nábytkové tvorby v ÚLUV. *Umění a řemesla* (3): 11–12.
- Simonides, Jan. 1972. *Moderní bydlení na venkově.* Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- Schindler-Wisten, Petra. 2017. *O chalupách a lidech. Chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace.* Praha: Karolinum.
- Šenfildová, Helena. 1980. *Třicet pět let činnosti Ústředí lidové umělecké výroby v Uherském Hradišti.* Uherské Hradiště: Oblastní závod ÚLUV.
- Škola uměleckých řemesel v Brně. Učitelé z let 1924/1999. 1999. Brno: Moravská galerie.
- Škvařilová, M. 1985. Hovoříme s ak. mal. Josefem Hejzlarem, samostatným vývojovým pracovníkem Ústředí bytové a oděvní kultury v Praze na téma „režná kultura“. *Chatař '85* (2): 25–26.
- Štěpová, Vlasta – Komárková, Růžena. 1981. *Člověk v bytě (Metody a výsledky výzkumu bydlení).* Praha: Ústav bytové a oděvní kultury.
- Váňa, Radek (ed.). 2024. *Chaty: architektura za branou každodennosti. Kniha věnovaná fenoménu českého chataření a chalupaření.* Praha: Archizoom.
- vh-. 1988. Záznamy. (Nový nábytek pod značkou ÚLUV). *Umění a řemesla* (1): 84 a 3. strana obálky.
- Vlčková, Lucie – Hekrdlová, Alice (eds.). 2018. *Krásná jizba DP 1927–1948: design pro demokracii.* Praha: KANT – Uměleckoprůmyslové muzeum.
- Vondrušková, Alena. 1988. ÚLUV jubilující. *Domov* 29 (3): 45–47.
- Vydra, Josef. 1924. „Hemslojd“, lidový umělecký průmysl ve Švédsku. *Drobné umění – Výtvarné snahy* 5 (zvláštní číslo): 11–17.
- Vydra, Josef. 1949. O sloh v lidové výrobě. *Tvar* 2 (1): 206–214.
- Vydra, Josef. 1952. Řemeslná výroba a nábytek. *Tvar* 4 (5): 148–155.
- Woitschová, Klára. 2025. Počátky Ústředí lidové umělecké výroby v letech 1945–1948. *Český lid* 112 (1): 51–74.
- Zástěra, Karel. 1961. Výstavy oblastních středisek ÚLUV. *Umění a řemesla* (1): 38–40.
- Žižková, Lenka. 1993. Rekviem na Krásnou jizbu a ÚLUV. In: *Bydlení '93*: 4–7.
- Žižková, Lenka. 2008. Slavné počátky a neslavné konce Krásné jizby a Ústředí lidové umělecké výroby. *Národopisná revue* 18 (3): 127–134.